

**IJTIMOIIY ISHDA ETIK QAROR QABUL QILISHNING
AHAMIYATI**

Nurullayeva Dilbarjon Tojiboy qizi

Nurullayeva Sevara O'ral qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

pedagogika fakulteti Ijtimoiy ish yo'nalishi

1-kur 12-guruh talabalari

Shomurotov Ulugbek Melikboboyevich

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Pedagogika fakulteti,

Pedagogika va psixologiya kafedrasi o'qituvchisi (maqola ilmiy raxbari)

ulugbekshomurotov986@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0008-8004-499X>

Annotatsiya: Ushbu maqolada ijtimoiy ish amaliyotida etik qaror qabul qilish jarayoni, uning konseptual asoslari va mutaxassislar faoliyatidagi o'rni yoritilgan. Etik tamoyillarga amal qilish nafaqat mijoz huquqlarini himoya qiladi, balki professional ishonchlilik, xizmat ko'rsatish sifati va ijtimoiy adolatni ta'minlashga xizmat qiladi. Maqolada ijtimoiy ish etik kodeksi, murakkab vaziyatlarda qaror qabul qilish modellari hamda etik dilemmalarni hal qilish usullari haqida batafsil ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy ish, etik qaror, dilemmalar, axloqiy tamoyillar, professional mas'uliyat, mijoz huquqlari, etik kodeks, ijtimoiy adolat.

Аннотация: В статье рассматривается значение принятия этических решений в социальной работе. Особое внимание уделено концептуальным основам профессиональной этики, защите прав клиента, а также роли этических принципов в обеспечении доверия, профессионализма и социальной справедливости. В работе подробно раскрываются этический кодекс, модели принятия решений и методы решения сложных этических

дилемм, с которыми сталкиваются социальные работники.

Ключевые слова: Социальная работа, этическое решение, дилеммы, моральные принципы, профессиональная ответственность, права клиента, этический кодекс, социальная справедливость.

Annotation: This article explores the significance of ethical decision-making in social work practice. It examines the conceptual foundations of ethics, the protection of client rights, and the role of ethical principles in ensuring trust, professionalism, and social justice. The article provides detailed explanations of ethical codes, models of decision-making, and strategies for resolving complex ethical dilemmas that social workers frequently encounter.

Keywords: Social work, ethical decision-making, dilemmas, moral principles, professional responsibility, client rights, code of ethics, social justice.

Kirish.

Ijtimoiy ish kasbi insonlar hayotidagi muammolarni aniqlash, ularni hal etishda ko'maklashish va jamiyatda ijtimoiy adolatni qaror toptirishga xizmat qiluvchi murakkab faoliyatdir. Bunday jarayonda mutaxassisning har bir harakati axloqiy me'yorlar va professional tamoyillarga asoslanishi talab etiladi. Shu sababli etik qaror qabul qilish ijtimoiy ish amaliyotining eng muhim komponentlaridan biri hisoblanadi.

Etik qarorning mazmuni.

Etik qaror – bu mutaxassisning ma'lum vaziyatda axloqiy tamoyillar, mijoz huquqlari, professional mas'uliyat va ijtimoiy me'yorlarni hisobga olgan holda to'g'ri yo'lni tanlashidir. Ijtimoiy ishda yuzaga keladigan etic vaziyatlar ko'pincha dilemmalar – ya'ni bir nechta to'g'ri, ammo qarama-qarshi variantlar mavjud bo'lgan holatlardir. Masalan, mijozning maxfiyligini saqlash zarurati bilan uning hayoti xavf ostida

bo'lishi o'rtasidagi muvozanat.

Etik tamoyillarning o'rni.

Ijtimoiy ish etik tamoyillarining asosiylari quyidagilar:

Xizmat ko'rsatish va yordam berish – mutaxassis har qanday vaziyatda mijoz manfaati uchun harakat qiladi.

Ijtimoiy adolat – tenglik, kamsitmaslik, imkoniyatlar tengligi.

Hurmat – shaxs qadr-qimmatini tan olish.

Halollik va shaffoflik – professional halollikni saqlash.

Maxfiylik – shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish.

Mas'uliyat – qarorlar oqibatini oldindan ko'ra bilish.

Etik qaror qabul qilish modellari.

Zamonaviy ijtimoiy ishda bir qator ilmiy asoslangan modellardan foydalaniladi:

1. NASW modeli – muammoni aniqlash, qiymatlar ziddiyatini tahlil qilish, variantlarni baholash, hujjatlashtirish.

2. Bioetika modeli – avtonomiya, zarar yetkazmaslik, foyda keltirish va adolat tamoyillari asosida baholash.

3. Pragmatik model – amaliy natija va mijoz farovonligi asosiy mezon bo'ladi.

Mazkur tadqiqotda ijtimoiy ishda etik qaror qabul qilish masalasini O'rganishda kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va amaliy tahlil usullari uyg'unlashtirildi. Jumladan, ijtimoiy ish etikasi bo'yicha mahalliy va xorijiy ilmiy manbalar, etik kodekslar (xususan, NASW etik kodeksi), normativ-huquqiy hujjatlar va metodik qo'llanmalar tahlil qilindi. Ilmiy adabiyotlarni o'rganishda taqqoslash, tizimli tahlil va mantiqiy umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Etik dilemmalarni tushuntirishda real amaliyotda uchraydigan vaziyatlar misol sifatida keltirildi hamda ularni hal qilish modellari tahlil qilindi. Shuningdek, ijtimoiy ishda qabul qilinadigan qarorlarning mijoz huquqlari, professional mas'uliyat va ijtimoiy adolatga ta'siri baholandi. Mazkur metodologik yondashuv ijtimoiy ish amaliyotida etik qaror qabul qilish jarayonining mazmuni, ahamiyati va samaradorligini chuqurroq ochib berishga xizmat qildi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy ishda etik qaror qabul qilish mutaxassis faoliyatining ajralmas va muhim qismi hisoblanadi. Etik tamoyillarga asoslangan qarorlar mijoz huquqlarini himoya qilish, professional ishonchni mustahkamlash va ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Murakkab ijtimoiy vaziyatlarda etik dilemmalarni to'g'ri hal qilish ijtimoiy ishchining kasbiy yetukligi va mas'uliyatini namoyon etadi. Shuningdek, etik qaror qabul qilish jarayonida professional etik kodekslarga amal qilish, ilmiy asoslangan qaror qabul qilish modellari va tanqidiy fikrlash ko'nikmalaridan foydalanish zarur. Bu esa ijtimoiy xizmatlar sifatini oshirishga, salbiy oqibatlarining oldini olishga hamda jamiyatda insonparvarlik va adolat tamoyillarining mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Demak, ijtimoiy ish sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislar uchun etik qaror qabul qilish nafaqat kasbiy majburiyat, balki ijtimoiy mas'uliyat va axloqiy qadriyatlarning amaliy ifodasi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. National Association of Social Workers (NASW). Code of Ethics of the National Association of Social Workers. Washington, 2021.
2. Banks, S. Ethics and Values in Social Work. 4th edition. London: Palgrave Macmillan, 2012.
3. Reamer, F. G. Ethical Standards in Social Work: A Review of the NASW Code of Ethics. Washington, DC: NASW Press, 2018.
4. Dolgoff, R., Loewenberg, F. M., & Harrington, D. Ethical Decisions for Social Work Practice. Brooks/Cole, 2012.
5. Healy, K. Social Work Theories in Context: Creating Frameworks for Practice. London: Palgrave, 2014.
6. Congress, E. P. "What Social Workers Should Know About Ethics: Understanding and Resolving Ethical Dilemmas in Social Work Practice." Social Work Today, 2019.
7. Banks, S. & Gallagher, A. Ethics in Professional Life: Virtues for Health and Social Care. Routledge, 2009.

8. Волков, Ю. Г. Социальная работа: теория и практика. Москва: Юрайт, 2016.
9. Холостова, Е. И. Этика социальной работы. Москва: Дашков и К°, 2018.
10. O'zbekiston Respublikasi Ijtimoiy xizmatlar to'g'risidagi Qonuni. (2021).
11. O'zbekiston Respublikasi Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi. Ijtimoiy ish bo'yicha metodik qo'llanma. Toshkent, 2020.
12. Payne, M. Modern Social Work Theory. Oxford University Press, 2015.
13. Gambrill, E. Critical Thinking in Clinical Practice: Improving the Quality of Judgments and Decisions. Wiley, 2018.
14. Beauchamp, T., & Childress, J. Principles of Biomedical Ethics. Oxford University Press, 2019.
15. Banks, S. (Ed.). Ethical Issues in Youth Work. Routledge, 2010.